

"Lille Niagara" - Akerselvas skjulte perle - må fram i lyset

Innstilling fra Idéutvalget for Akerselva

Juni 2013

Idéutvalget for Akerselva

Etter at Akerselva Næringsforening arrangerte en Akerselvakonferanse i oktober 2012, foreslo foreningen at det skulle oppnevnes et utvalg som ble bedt om å utarbeide forslag til tiltak som kan bidra til å utvikle Akerselva som et attraktivt og trygt rekreasjonsområde for byens befolkning. Dette ble vedtatt, og et bredt politisk utvalg ble sammensatt.

Følgende har deltatt i utvalget:

Per Østvold, leder (SV, Grünerløkka bydelsutvalg)
Svein Eilertsen (H, Grünerløkka bydelsutvalg)
Atle Hjelkerud (Ap, Gamle Oslo bydelsutvalg),
Ole Jørgen Nyhagen (SV, Sagene bydelsutvalg)
Morten Nordlie (adm. Sagene bydelsutvalg)
Kåre Stølen (Grønland Politistasjon)
B. Christian Jenssen (Akerselva Næringsforening)

Utvalget fastsatte sitt mandat til følgende:

Utvalget skal, på bakgrunn av gjeldende planer for Akerselva, fremme forslag om ytterligere tiltak og forbedringer som kan bidra til å utvikle Akerselva som et attraktivt og trygt rekreasjonsområde for byens befolkning. Utvalget skal konsentrere seg om den delen av elva som løper gjennom bydelene Sagene, Grünerløkka og Gamle Oslo og fram til elvas utløp i havnebassenget.

Utvalget legger med dette fram sin innstilling.

Oslo, 25. juni 2013

B. Christian Jenssen

Per Østvold

Svein Eilertsen

Atle Hjelkerud

Ole J. Nyhagen

Morten Nordlie

Kåre Stølen

Bakteppet

I 1986 satte daværende miljøvernminister Sissel Rønbeck av statlige midler til «Akerselva Miljøpark» og «Kulturminneprosjekt Akerselva». Dette initiativet ble begynnelsen på et løft for hele Akerselva. Langs hele elva ble det snekret sammen prosjekter i et nytt samspill mellom offentlig og privat finansiering. Som et første tiltak støttet medlemmene i Akerselva Næringsforening oppryddingsarbeidet langs elva med et millionbeløp.

Forslag til kommunedelplan fra 1989 dannet et av sluttproduktene i arbeidet med Akerselva miljøpark. Planområdet omfattet et 200-600 meter bredt belte langs Akerselva mellom Maridalsvannet og Vaterland, og var resultat av et samarbeid mellom Miljøverndepartementet og Oslo kommune . Hovedhensikten var «å sikre Akerselva med omgivelser som bypark og som kulturhistorisk område». Videre ble det tilstrebet «en vannkvalitet og en vannføring som sikrer fisk i hele elva, som gir badevannskvalitet ovenfor Nydalsdammen og som underbygger elva som naturopplevelse».

I dag, 27 år etter at Sissel Rønbeck tok initiativet, har Akerselva blitt en ni kilometer lang friluftssperle i Oslo, som benyttes av hele Oslos befolkning. Men miljøparken Akerselva kan forbedres og gjøres tilgjengelig for flere. På lange strekninger er bare den ene elvebredden tilgjengelig for gående. Mange opplever Akerselva som utrygg på kvelds- og nattetid. Lysforholdene må bedres. Oslo kommune og politiet må samarbeide om å fjerne narkosalg og annen kriminell virksomhet som gjør områdene langs elva utrygge. Det er med dette som bakgrunnsteppe at utvalget fremmer noen konkrete forslag til forbedringer.

Samtidig vil utvalget understreke at alle planer for elva må ta høyde for Oslos raske befolkningsøkning. Akerselva miljøpark skal også i framtida være tilgjengelig for alle.

Sagene

Som nevnt har utvalget valgt å konsentrere seg om den delen av elva som løper gjennom bydelene Sagene, Grünerløkka og Gamle Oslo og fram til elvas utløp i havnebassenget.

I Sagene bydel passerer Akerselva flere gamle industriområder. Like ved Treschow bru lå Idun Gjærfabrikk. Her startet Kristiania Pressgjærfabrikk gjærproduksjon allerede i 1883. I dag er det reist boligblokker på gjærfabrikken område og en ny gangforbindelse er etablert på den nordøstre siden av elva fra Treschows bru til Kristoffer Aamodts gate.

På Sandakersida av elva ligger Bjølsen Valsemølle. Mølleanlegget ble etablert allerede i 1884, og er fortsatt i virksomhet. Nå eies virksomheten av Länntmannen Cerealia. I dag er det 53 årsverk ved bedriften. Totalt produseres det daglig 542 tonn mel og 132 tonn klipellet i anlegget.

I Treschows gate står Bjølsen Valsemøllens tidligere direktørboliger fra 1865 og 1902. Bak den største direktørboligen ligger rester av boligens hage i en bratt bakke ned mot elva (like ovenfor Jerusalem bru). Hagen ble opprinnelig bygd i engelsk stil . Nå er det dessverre lite som minner om en prydhage. I samme område står også et vernet svalgangshus fra cirka 1850, som opprinnelig var møllemesterbolig. Tett inntil svalgangshuset ligger en middelaldergrav.

Ved omregulering av eiendommen Treschows gate 2 B til serviceboliger, ble området langs elva og rundt bygget ved Bjølsenfossen regulert til friområde/spesialområde bevaring (regulering S-4504 av 17.2.10, gnr/bnr 222/186). I reguleringsbestemmelsene heter det bl.a. at:

«Konstruksjoner fra opprinnelig hageanlegg skal bevares. Det kan anlegges gangtrasé langs Akerselva der terrenget gjør dette mulig og det ikke griper inn i det opprinnelige hageanlegget. Det tillates en krysning over elva ved Treschow bru til friområdet på nordøstsiden av brua». Men dette er ikke fulgt opp.

Den 17. juni åpnet Arbeidermuseet i Sagveien 28. I samarbeid med Norsk Teknisk Museum, Bydel Sagene og Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek har Oslo Museum fått midler fra Kulturdepartementet til å formidle arbeider- og industrikultur langs Akerselva. Dette vil bidra til å ta vare på Akerselvas spennende industrihistorie. Fra juli 2013 kommer Akerselva digital – en audioguide som kan spilles på mobilen, og som dekker hele elveløpet..

Bare den flott smijernsporten står igjen etter gjærfabrikken.

Den gamle direktørboligen

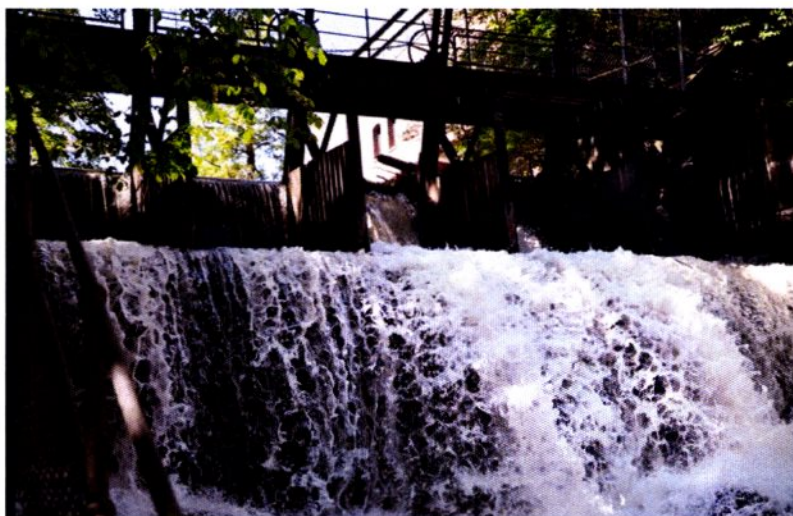
Ny gangvei langs «Lille Niagara»

Bjølsenfossen ved tidligere Bjølsen Valsemølle har preget industrihistoria til Bjølsen. Allerede fra 1300-tallet lå det møller her - lenge før Bjølsen Valsemølle tok over.

Fossen, som også kalles Lille Niagara, er den største i Akerselva og har et fall på 16 meter. Fossen er dessverre gjerdet inn på Bjølsen Valsemøllens fabrikkområde, og er ukjent for folk flest. Nå er det på tide å bringe den fram i lyset og la turgåere langs elva nyte synet av elvas største fossefall.

*Få vet at Akerselvas største fossefall skjuler seg i bakgrunnen.
Bildet er tatt fra Treschow bru.*

De færreste har sett «Lille Niagara»

FORSLAG 1:

Idéutvalget foreslår at det legges en ny gangvei langs elva fra Jerusalem bru, opp langs den gamle direktørbolighagen og forbi Bjølsenfossen. Gangveien bør fortsette under Treschow bru til de nye boligområdene på Idun Gjærfabrikkers tidligere fabrikkområde. Dette vil åpne nye og historisk spennende områder langs elva for allmennheten og sikre en helhetlig gangveiforbindelse på østsiden av elva.

Forslaget er i samsvar med et vedtak i Sagene bydelsutvalg i 2012.

Hele området ved Bjølsenfossen bør utvikles i samarbeid mellom Oslo kommune og private eiere av området.

Badeplass på Myraløkka

Myraløkka er et 40 mål stort parkområde som ligger i en skålformet helling fra Maridalsveien i vest og Arendalsgata i nord ned mot Akerselva. Det skålformede terrenget ned mot elva stammer fra et teglverk som lå her, og som tok ut store mengder leire fra Myraløkka til bruk i produksjonen av teglstein. Teglverket som ble anlagt mellom 1820 og 1840, ble drevet til det ikke var mer leire igjen, rundt år 1900.

Myraløkka - med Akerselva og Myrens Verksted bak trærne i bakgrunnen.

Turveien langs elva går gjennom Myraløkka og forbi tidligere Myrens Verksted. De store åpne gresslettene i hellingen på Myraløkka er mye brukt til aking om vinteren, og turgåing og opphold om sommeren. Det som mangler, er en badeplass i elva.

FORSLAG 2:

Idéutvalget foreslår at det anlegges en badeplass på Myraløkka. Idéen om en badeplass har blitt fremmet av flere over ganske mange år. Sist ble forslaget fremmet av Sagene bydelsutvalg i 2012.

Vannkvaliteten bør nå være god nok til at en badeplass kan anlegges. En badeplass vil berike området, og gjøre Akerselva enda mer spennende som tur- og rekreasjonsområde.

Grünerløkka og Vaterland

På øvre Grünerløkka passerer Akerselva gjennom et gammelt industriområde. Like ved Åmot bru, den flotte hengebrua fra 1851 som ble flyttet til dette området i 1952, lå Seilduksfabrikken. Strekingen fra Åmot bru til Nybrua er Akerselvas kulturakse med Kunsthøyskolen, Arkitekthøyskolen, Westerdals, Dansens Hus, Blå, OCA, DogA og Kulturkirken Jakob. I dette området ligger også det spennende Vulkan-området med mathall, hoteller og nye boliger.

Etter at Oslo kommune overtok Nedre Foss ved Akerselva, er det vedtatt en plan for å skape området om til en flott bypark. Oslo kommune har gjennomført en åpen internasjonal prosjektkonkurranse om utforming av den nye parken. Planene omfatter også en fisketrapp fra Vulkanbrua og opp til Studentsiloen, og anleggelse av en ny gangvei langs elva. Arbeidet med den nye parken på Nedre Foss kan tidligst starte i 2014, når Midgardsormen er ferdig. Men bystyret har ennå ikke satt av penger til opparbeidelse av parken.

Fra Nybrua på Grünerløkka fortsetter Akerselva nedover mot Vaterland. Her ligger «Eika», hvor det i årevis var et narkomiljø. Denne delen av elva har de fleste opplevd som mørk og utrygg.

På Vaterland hadde oslofolk båtplasser inntil den nederste delen av elva ble lagt under lokk. Båtfolket ble henvist til Hovedøya, og den gamle bebyggelsen ble erstattet av høyhus og trafikkmaskiner.

Nå er det på tide at vi tar denne delen av elva tilbake. For å få det til, trengs mer lys og luft og bedre tilgjengelighet. En viktig forutsetning er at det blir mulig å gå langs elva på begge bredder, og at elva kan krysses over flere gangbruer.

Ny gangvei på Akerselvas vestbredd

Langs Akerselvas nedre del er Vann- og avløpsetaten i gang med et av tidenes største VA-prosjekter i Norge: Midgardsormen – med en kostnadsramme på ca. 1,3 milliarder kroner. Prosjektet, som skal fullføres i 2014, vil håndtere avløp fra den nye bebyggelsen i Bjørvika og Sørenga, men vil også gi bedre vannkvalitet i nedre del av elva og i havnebassenget.

I forbindelse med anleggsarbeidet med Midgardsormen vurderte Bymiljøetaten å etablere en ny gangvei på på Akerselvas vestsida på strekningen mellom Vaterlandsparken og Nybrua. Samtidig ble det foreslått å bygge tre nye gangbruer på den samme strekningen. Byutviklingskomiteen i Grünerløkka bydel stilte seg positive til forslagene. Også Akerselva Næringsforening gikk sterkt inn for dette. Men i byrådet ble forslagene lagt på is.

Det er plass til en gangvei på vestsida av elva etter at Midgardsormen er gravd ned. Bildet er tatt fra Hausmanns bru mot Vaterland.

Øvre vaskegang ender i en parkeringsplass. Her bør det komme en ny gangbru over elva.

Bydelsutvalget i Grünerløkka bydel ba i 2012 byrådet om å se på saken på nytt for å vurdere om anleggsarbeidet likevel kan avsluttes med at det anlegges nye gangbruer og en ny gangvei på vestsida av elva. Bydelsutvalget pekte på at økt tilgjengelighet og trafikk langs denne delen av elva kan bidra positivt til et miljø som lenge har vært belastet. Befolkningen i Oslo har behov for å kunne bruke også denne delen av elva som fritids- og rekreasjonsområde. God belysning og mer trafikk er dessuten en forutsetning for at gående kan føle seg trygge på kvelds- og nattetid.

Hvis en ny gangvei på vestsida av elva hadde blitt bygd samtidig med arbeidet med Midgardsormen, slik Bymiljøetaten opprinnelig gikk inn for, ville kostnadene ha blitt små.

FORSLAG 3:

Idéutvalget foreslår at det bygges en gangvei på vestsida av elva fra Vaterlandsbrua og helt opp til DogA. I tillegg bør det bygges nye gangbruer over elva der dette er naturlig. Dette vil øke tilgjengeligheten til elva.

Et tilsvarende forslag ble fremmet av Grünerløkka bydelsutvalg i 2012.

Slik så plan- og bygningsetaten for seg at en ny gangvei på vestsida av elva kunne se ut, da etaten lanserte forslaget i 2009: «Et sted å gå, trille, sitte, fiske – og kanskje gjøre et innkjøp eller å ta seg litt å spise eller drikke».

Utvikling av «Lille Toscana»

På nedre Grünerløkka rett nord for Ankerbrua og vis à vis DogA, er det langs elvas østlige bredd en skråning som i dag ikke er i bruk. Området er på omlag 2,8 mål og er for bratt for ferdsel. Nå er området preget av anleggsarbeidet med Midgardsormen. Flere har tatt til orde for å utvikle dette området og gjøre det tilgjengelig for de mange som bruker Akerselva til rekreasjon. Denne delen av Akerselva har i flere vært preget av narkosalg. Økt tilgjengelighet og mer folk vil bidra til mindre kriminalitet og større trygghet.

Her er det plass til et lite «Toscana» langs elvebredden.

FORSLAG 4:

Idéutvalget slutter seg til forslaget om å opparbeide et lite parkområde langs elvas østlige bredd vis à vis DogA. Her er det mulig å lage oppbygde terrasser - et lite «Toscana» på Grünerløkka med muligheter for variert aktivitet. Mulige bruksmuligheter er sitteplasser tilrettelagt for barnevogner og rullestoler, hinderløype for barn, bål plass ved elva, bærbusker og frukttrær, fuglekasser og beskyttede rugeplasser for ender. Nedenfor karaoke-baren Syng er det også plass til en liten ballbane. Mulighetene er mange og byen må gripe sjansen.

Et tilsvarende forslag ble fremmet av Grünerløkka bydelsutvalg i 2012.

Båter tilbake i elva

Helt fra middelalderen ble korn fraktet i båter oppover Akerselva til Nedre Foss. Langt opp i forrige århundre lå det småbåter fortøyd ved Akerselvas bredder fra Vaterland og opp mot Nybrua. For få år siden leide en forretning ved Hausmannsbrua ut kanoer til de som ønsket seg en kanotur i elva.

*Akerselva hadde stor båttrafikk for hundre år siden.
(Bildet eies av Norsk Folkemuseum.)*

FORSLAG 5:

Idéutvalget ønsker båtlivet tilbake i elva. Oslo kommune bør stimulere forretningsdrivende langs elva til å leie ut småbåter og kanoer.

Ny belysning og bedre trygghet langs hele elva

Mange opplever turveiene langs elva som utrygge på kvelds- og nattetid. Spesielt gjelder dette den nedre delen av elva fra Grünerløkka til Vaterlands bru. De siste årene har beboere lang nedre Grünerløkka vært plaget av pågående narkosalg i boligmiljøene og langs Akerselva.

Da arbeidet med Midgardsormen startet, ble turveien langs Akerselva på nedre Grünerløkka en anleggsplass, og narkokriminaliteten forsvant langs elvebredden. Mange er redde for at narkosalget vil komme tilbake når arbeidet med Midgardsormen er ferdig.

Så snart arbeidet med Midgardsormen er ferdigstilt, skal gangveien fra Kuba til Vaterland igjen opparbeides. På strekningen fra Vaterland bru til Grünerbrua har Bymiljøetaten planene ferdig for en helt ny og betydelig bedre belysning langs elva. Når den nye belysningen er ferdig fra ca. 1. januar 2014, vil turveien langs denne delen av elva framstå som tryggere og mer attraktiv.

Også Sagene bydel har flere ganger etterlyst en bedre belysning av turveiene langs Akerselva. Mange steder er turveiene mørke, og skaper utrygghet på kvelds- og nattetid. Og mange har opplevd eller hørt om stygge tilfeller av kriminalitet.

Ny belysning vil bidra til at turveien langs den nedre delen av elva, blir tryggere. Samtidig er det viktig at politiet og Oslo kommune følger opp slik at narkomiljøet ikke igjen får etablere seg langs elvebredden.

FORSLAG 6:

Idéutvalget foreslår at gangveiene langs Akerselva får ny og bedre belysning. Dette er viktig i kriminalitetsbekjempelsen og for folks trygghet. Ny belysning mellom Vaterland og Grünerbrua vil være på plass fra 2014, men belysningsplanen kan ikke stoppe her. Snarest mulig må hele elveløpet opp til Nydalen få ny belysning.

I tillegg er det viktig å bedre belysningen langs elva på Vaterland.

På Vaterland forsvinner Akerselva under Galleri Oslo.

Hele Akerselva må fram i lyset

Da Plan- og bygningsetaten utarbeidet forslag til områdeprogram for Oslo S i 2009/10, var etaten visjonær og foreslo å rive Nylandsbrua og deler av Galleri Oslo, og i tillegg anlegge en 85 meter bred blågrønn korridor langs Akerselva ut til fjorden. Men flertallet av Oslos politikere våget ikke å følge opp.

Nå vil mange mene at det er vanskelig å se for seg at forslaget kan realiseres. Men fjell kan flyttes, hvis den politiske viljen er til stede og politiske beslutningstakere tenker langsiktig.

FORSLAG 7:

Idéutvalget foreslår at bystyret og byrådet igjen vurderer planen om å åpne Akerselva hele veien ut til fjorden. Det vil bli kostbart. Og det kreves politisk mot. Men det er nødvendig å gjennomføre dette, hvis Akerselva skal bli en helhetlig miljøpark til glede for hele byens befolkning.

Hva vil dette koste?

Med unntak for forslag 7 vil kostnadene ved å gjennomføre utvalgets forslag være beskjedne. Et grovt overslag tilsier at forslag 1-6 kan gjennomføres for 50-60 millioner kroner. Dette er lite i forhold til hva Oslos befolkning kan få tilbake i form av flere opplevelser, bedre tilgjengelighet, økt livskvalitet, mer lys og større trygghet.